

Kránicz Gábor

Vallomás, szarvassal

Petróczi Éva kötete egyszerre jelent az olvasó számára kellemes és első pillantásra kissé kellemetlen meglepetést, mivel a kötet borítója, valamint Steinbach József főtiszteletű püspök úr előszava alapján azt feltételezhetnénk, hogy olyan versek gyűjteményével fogunk szembesülni, amelyek elsősorban egy vallásos ember hittapasztalatának élményvilágát járják körül. Néhány költeményt leszámítva azonban ennek, első látásra, nem sok nyomát találjuk. Mégsem mondhatjuk, hogy az itt megjelenő költői dikciót ne határozná meg – akár végsőleg – az előszóban megfogalmazott hittapasztalat; méghozzá éppen abban az értelemben, hogy ez az élmény e költészet minden egyes elemére rávetül. Az itt található versek tehát valóban tetőablakok, amelyek elsősorban a bennük feltároló emléknymokon keresztül nyújtanak kilátást a mindenségre. Mindez azt fejezi ki, hogy a költeményekben feltároló hitélmény nem csupán a templomra tartozik, hanem az ember hétköznapi életét, és ennek az emlékezésben bekövetkező felidézését is meghatározó élmény.

Természetesen vannak a bevezetésben említett istentapasztalatnak olyan kiemelkedő pontjai a kötetben, mint például a gyűjtemény címadó verse *A patak éneke*, amely szoros kapcsolatba hozható a borítón látható kereszt-motívum közepén, az INRI tábla helyén elhelyezett képpel. A vers maga a 42. zsoltár szarvas metaforájának sajátos felhasználásával kitűnően

példázza az egész kötet vallásos tapasztalatának lényegét, mivel a szöveg a szent és profán téma egymásra fordíthatóságának és egymásban való megjelenésének lehetőségére mutat rá. A zsoltár írója egy a vadászéletből származó metafora segítségével mutatja be (ne feledjük, hogy az említett szöveg tanköltemény), hogy mennyire természetes a hívő számára az Isten háza és igéje utáni vágyakozás. Amikor a reformáció idején sor került a zsoltár szövegének megzenésítésére, világi vadászéneket vettek alapul, meghagyva így a szent témának profán öltözetben való megjelenését. A vers mottója a genfi zsoltár magyar fordítása Szenci Molnár Alberttől. Petróczi Éva azonban, mintegy visszafordítva e hagyományt, profán szerelmi tematikát visz színre a vallásos szöveg kontextusában, miközben Isten a szarvas és a víztükröz talákozásának elsősorban létrehozójaként és szemlélőjeként, de nem jelöltjeként jelenik meg. „*Ifjú szarvas // tisztító szomjára / tükröm szüntelen / kívánczik – // inni ha rámhajol, / fölkel a Nap; // Uram, te tetted, / hogy sötét / hajjaim fölött // végre hajnalodik.*”

A patak éneke című vers ezen kívül arra is rámutat, hogy mennyire tudatosan játszik a költő azzal a hagyománnyal, amit a 42. zsoltár fordításai képviselnek. *A patak éneke* tehát önmagában is választ ad arra a nemrég a szerzőnek felvetett kérdésre, hogy hasznára válik-e egy költőnek, ha a protestáns hagyomány elismert kutatója is

egyben. (<http://www.irodalmijelen.hu/node/5251>).

A kötet bemutatásakor fontos kitérni ennek külsejére, amely nem csupán szokatlanul szép a ma megszokott borítókhoz képest (egyébként Békési Sándor munkája; erről a kötet szerkesztője igazán beszámolható volna legalább a kiadási adatok között), hanem szoros összefüggésbe hozható az itt összegyűjtött versekkel, valamint a címadó költeménnyel. A borítón a 12. századi római San Clemente bazilika apszisozszoikjának egy részlete látható. A mozaikon ábrázolt szarvas abból a folyóból iszik, amely a kereszt tövében fakad. A borító kereszt motívumában viszont a szarvast már a kereszt középpontjában találjuk, amely így kapcsolatba hozható a címadó vers szövegében megfigyelhető metaforikus játékkal. A szarvas egyébként az 5–6. században – valószínűleg a zsol-tár műfajmegjelölésében is látható szerzői intencióból és a nyitó képből is következően – a katekumenek szimbóluma volt.

A püspök úr bevezető szövegében is megjelenő tetőablak szimbólum szintén visszaköszön a borítón, mert a templom kupolájának apszisozszoikja a hívő által szemlélt égboltot jelképezi. A kötet borítójának kék színe ennek megfelelően egyszerre idézi meg a patakot, valamint az égboltot, amelyre az egyes versmozaik-kockák vagy tetőablakok kilátást nyújtanak. Mozaik-darabok ezek a versek, mert egyrészt minden felesleges szót kerülve rendkívüli tömörséggel vannak megfogalmazva, másrészt az egyes elemek egy-egy bennük feltáruuló emlékfoslány által egy emlékezetmozaik részeként válnak értelmezhetővé. A négy ciklusba (*A patak éneke, Vallomás eperrel, A Kálvin téri...*, *Beszélő*) összegyűjtött versek szövegében, ahogy a címadó költemény esetében is láttuk, Isten elsősorban nem megszólítottként, hanem szemléllőként jelenik meg.

A kötetben olvasható versszövegek olyan emlékfoslányokat bemutató mozaikok, amelyek egy élettörténet inventárjának egyes darabjaiként értelmezhetőek, mint például a korondi cserép (*Kagyló*), a számócás éthordó (*Etűd, régi, számócás éthordóra*), a nádfonatú kicsi szék (*Lecke*), a szomszéd cipész műhelye (*Vers a cipész-műhely mellől*). A visszaemlékezések szövegében nem kevés (ön)íroniával találkozunk, mint a *Visszavonás-kérés* (15. o.), a *Sietek*, a *P.É. sírverse*, vagy a *Karácsonyi epilógus* című költemények esetében. Különösen a legutóbbi vers önmegszólításában érezhető ez az (ön)ironikus hangnem: „Te, kócos tündérhajjal is / mindenki néni-kéje / miért ölöd-töröd magad, / mivégre?” Az önironia az egész kötet meghatározó motívuma, ami azelőtt bontja le a szövegek kissé nosztalgikusvá váló pátoszáit, mielőtt még ez – az olyan szövegek esetében törvényszerűen, amelyek saját írójukat teszik vizsgálatuk tárgyává – magától bekövetkezne.

A kötetben kiadott versek tehát a vallo-más diskurzusában szólalnak meg Coram Deo, de úgy, hogy közben Isten csak ritkán jelenik meg közvetlen címzettként. Ahogy a versszövegekben megjelenő tárgyak, ugyanúgy a költemények címzettjei is különböző emlékekhez kötődnek, és így maguk is emlékmozszoik-kockákká válnak (*Jékely Zoltánnak odaátra, Unokáink új szava*, vagy a kifejezetten megrázó *Nemvalócska*). A történelem szintén hasonló tetőablak-verseken keresztül jelenik meg, mint például 1956 (*Az arany hattyú*) vagy 1989 (*Próza-versek ünneprontás*), amelyek pátosztalanul és általában kissé kritikus felhanggal elevenítik fel az említett eseményeket. Az emlékezésben érzékelhető ironikuság pedig éppen azért szükségyszerű e versek szövegében, mert Isten színe előtt nehezen lenne elképzelhető olyan megszólalás, amely a hitelesség

bármiféle látszatát kelthetné. Petrőczy Éva versmozaikja az Úr színe előtt megvalósuló vallomásként értelmezhető, amely egyben lehetővé teszi Isten akaratának e mozaikkockákból felépülő történetben bekövetkező megértését. Nagyon közel van ez a hang a 17. századi erdélyi magyar emlékirók hangneméhez, és ha hihetünk

egy a költővel 2010-ben készített interjúnak (*Gyógyító, szent nyomok...*. Szege-di-Szabó László interjúja Petrőczy Éva költővel = *Irodalmi Jelen*, <http://irodalmijelen.hu/node/5243>), akkor az *Áfonyahegyi jegyzeteket* (Fekete Sas Kiadó, 2010) követően hamarosan meg is fog érkezni ez az önéletrajzi regény.

(*Petrőczy Éva: A patak éneke, Válogatott és új versek. Kálvin Kiadó, Budapest, 2011.*)

Ahogy az Isten elrendeli... – Olga filmje